

Ondřej Svaček

POSTAVENÍ SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ V SYSTÉMU APLIKOVATELNÉHO PRÁVA MEZINÁRODNÍHO TRESTNÍHO SOUDU

Abstrakt: Předkládaný článek se zabývá problematikou postavení soudních rozhodnutí v systému práva použitelného před Mezinárodním trestním soudem. V úvodní části je pozornost věnována pozici soudních rozhodnutí v systému pramenů mezinárodního práva veřejného a významu a postavení soudních rozhodnutí v rozhodovací činnosti ad hoc mezinárodních trestních tribunálů. Článek se zabývá otázkou, nakolik je pro Mezinárodní trestní soud relevantní bohatá rozhodovací praxe starších ad hoc mezinárodních trestních tribunálů (Mezinárodní trestní soud a externí soudní rozhodnutí), a dále otázkou, nakolik je Mezinárodní trestní soud vázán svými předchozími závěry (Mezinárodní trestní soud a interní soudní rozhodnutí). Autor formuluje závěr, že Mezinárodní trestní soud přistupuje k externím i interním rozhodnutím obdobně jako ad hoc mezinárodní trestní tribunály. Přes přetrvávající neexistenci komplexního a autoritativního posouzení problematiky odvolacím senátem Mezinárodního trestního soudu jsou sledované otázky řešeny jednotně. Článek prostřednictvím zkoumané problematiky nahlíží do narůstající rozhodovací praxe Mezinárodního trestního soudu, které v české odborné literatuře prozatím není věnována větší pozornost.

Klíčová slova: Mezinárodní trestní soud, použitelné právo, interní a externí soudní rozhodnutí, precedenty

ÚVOD

Přijetím Římského statutu Mezinárodního trestního soudu (dále jen „Statut MTS“) byla výrazně obohacena stávající metodologie pramenů mezinárodního práva trestního.¹ V čl. 21 Statutu MTS je vymezen rámec práva aplikovatelného Mezinárodním trestním soudem (dále jen „MTS“, případně „Soud“, v odkazu na judikaturu „ICC“). Jedná se o pravidlo, které není obsaženo v žádném ze zakládacích dokumentů předchůdců MTS. Zatímco v minulosti nedostatek metodologického metaprávidla otevíral prostor pro (do)vytváření systému aplikovatelného práva ve vlastní rozhodovací praxi mezinárodních tribunálů, MTS vychází z jednoznačně předem vymezeného hierarchického schématu.

Dle čl. 21 odst. 1 písm. a) Soud v prvé řadě aplikuje interní pravidla, kterými jsou Statut MTS, Znaky skutkových podstat zločinů (*Elements of Crimes*) a Jednací a důkazní řád (*Rules of Procedure and Evidence*). Vrchol pyramidy použitelného práva tvoří samotný Statut MTS. Znaky skutkových podstat zločinů, pomáhající Soudu při výkladu zločinů spadajících do věcné jurisdikce, i Jednací a důkazní řád jsou Statutu MTS podřízeny.² Ostatní prameny uvedené v čl. 21 Statutu MTS mohou být použity pouze za splnění dvou

¹ Srovnej např. CRYER, Robert et al. *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*. 2. vydání. Cambridge: CUP, 2010, s. 9–12. CASSESE, Antonio. *International Criminal Law*. 2. vydání. Oxford: OUP, 2008, s. 13–26. WERLE, Gerhard. *Principles of International Criminal Law*. 1. vydání. The Hague: T.M.C. Asser Press, 2005, s. 43–54. Tradiční metodologie pramenů vychází z primární aplikace zakládacích dokumentů mezinárodních trestních tribunálů.

² Srovnej čl. 9 Statutu MTS a čl. 51 odst. 5 Statutu MTS. Problematice souladu Statutu MTS a Znaků skutkových podstat zločinů se věnuje další výklad. Z literatury viz TRIFFTERER, Otto. Can the „Elements of Crimes“ narrow or broaden responsibility for criminal behaviour defined in the Rome Statute? In: Carsten Stahn – Göran Sluiter. *The Emerging Practice of the International Criminal Court*. Leiden: Martinus Nijhoff, 2009, s. 381–400.

podmínek: (a) psané právo (tj. tři výše uvedené dokumenty) obsahuje mezeru, kterou se (b) nepodařilo vyplnit ani použitím výkladových pravidel obsažených ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu z roku 1969 a čl. 21 odst. 3 Statutu MTS, jenž podmiňuje uplatňování a výklad použitelného práva jeho slučitelností s mezinárodně uznávanými lidskými právy.³ Dle čl. 21 odst. 1 písm. b) Statutu MTS Soud ve druhém sledu použije pravidla externí, jmenovitě aplikovatelné mezinárodní smlouvy, zásady a pravidla mezinárodního práva, včetně uznávaných zásad mezinárodního práva ozbrojených konfliktů. Pod pojem „pravidla mezinárodního práva“ lze nepochybně zařadit rovněž pravidla obyčejová.⁴ V rámci triády mezinárodních smluv, zásad a pravidel mezinárodního práva není naznačena žádná hierarchie, jež by např. dávala přednost mezinárodním smlouvám před pravidly obyčejovými. Na nejnižším stupni pyramidy (čl. 21 odst. 1 písm. c) Statutu MTS) leží obecné zásady právní, které Soud (ve třetím sledu) odvozuje z vnitrostátních právních řádů, včetně vnitrostátních právních řádů států, které by za obvyklých okolností vykonávaly jurisdikci nad daným zločinem. Zatímco zásady uvedené pod písm. b) mají původ v právu mezinárodním a mají blízko k obyčejovému mezinárodnímu právu, zásady uvedené pod písm. c) odkazují na vnitrostátní právní řády.⁵ Konečně, čl. 21 odst. 2 Statutu MTS výslovně pamatuje na vlastní judikaturu MTS, když stanoví, že Soud může použít právní zásady a pravidla, jak je vyložil ve svých předcházejících rozhodnutích.

Cílem předkládaného článku je zhodnotit, jak do naznačeného systému aplikovatelného práva Mezinárodního trestního soudu zapadají mezinárodní soudní rozhodnutí, ať už se jedná o rozhodnutí externí (vydaná např. Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii – dále jen „ICTY“, případně též „Tribunál“, nebo Mezinárodním trestním tribunálem pro Rwandu – dále jen „ICTR“), nebo rozhodnutí interní, vydaná samotným MTS. Článek se nevěnuje významu a roli judikatury vnitrostátní, zaměřuje se výlučně na judikaturu mezinárodní. Pozornost je stručně věnována (1.) postavení soudních rozhodnutí v mateřském oboru mezinárodního práva veřejného (zde s přihlédnutím k čl. 38 Statutu Mezinárodního soudního dvora), postavení soudních rozhodnutí v praxi *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů (zde zejména v rozhodovací praxi ICTY), a dále postavení (2.) externích soudních rozhodnutí a (3.) interních soudních rozhodnutí v systému aplikovatelného práva MTS. Základní otázky, na které se článek snaží podat odpověď, mohou být formulovány následovně: (a) je judikatura *ad hoc* mezinárodních soudních tribunálů použitelná jako pramen práva před MTS,⁶ (b) mají soudní rozhod-

³ *Prosecutor v. Al-Bashir* (ICC-02/05-01/09-3), Pre-Trial Chamber I, Decision on the Prosecutor's Application for a Warrant of Arrest against Omar Hassan Ahmad Al Bashir, 4 March 2009, § 126. Dále jen „*Al-Bashir I*“. Citováno v SCHABAS, William. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*. Oxford: OUP, 2010, s. 385. V dalších odkazech na judikaturu je pro přípravný senát používána zkratka PTCH, pro projednávací senát zkratka TCH a pro odvolací senát zkratka ACH.

⁴ *Ibid.*, s. 391.

⁵ KLAMBERG, Mark. *Evidence in International Criminal Trials*. Leiden: Martinus Nijhoff, 2013, s. 31–32.

⁶ Rozhodovací praxe *ad hoc* tribunálů výrazně ovlivnila výslednou podobu Statutu MTS, v literatuře často zaznívá očekávání, že proto nemůže zůstat bez povšimnutí ani v rozhodnutích MTS. Srovnej DRUMBL, Mark. Looking Up, Down and Across: the ICTY's Place in the International Legal Order. *New England Law Review*. 2003, roč. 37, č. 4, s. 708–709. Význam může mít rovněž skutečnost, že řada zaměstnanců *ad hoc* tribunálů, a to včetně soudců, se přesunula k MTS. Srovnej NERLICH, Volker. The status of ICTY and ICTR precedent in proceedings before the ICC. In: Carsten Stahn – Göran Luiter. *The Emerging Practice of the International Criminal Court*. Leiden: Martinus Nijhoff, 2009, s. 306–307.

nutí vydaná MTS precedenční povahu? Otázky nejsou nové, byly předjímány v průběhu přípravných prací na Statutu MTS i v průběhu samotné Římské konference v roce 1998 (např. zasedání Pracovní skupiny pro použitelné právo),⁸ konečně jejich zodpovězení naznačuje výše popsany čl. 21 Statutu MTS. Odpovědi však mohou být nově doplněny a zpřesněny rozrůstající se rozhodovací praxí MTS. Předkládaný článek proto hodnotí postavení mezinárodní judikatury v systému práva použitelného před MTS prostřednictvím závěrů prezentovaných samotným MTS.⁹ Obecným cílem článku je přispět ke zvýšení povědomí o dosavadní činnosti MTS, do budoucna nejvýznamnějšího mezinárodního trestního tribunálu.

1. POSTAVENÍ SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ V MEZINÁRODNÍM PRÁVU, SE ZŘEATELEM NA PRAXI *AD HOC* MEZINÁRODNÍCH TRESTNÍCH TRIBUNÁLŮ

Mezinárodní právo trestní představuje disciplínu mezinárodního práva veřejného, úvodem je proto vhodné zabývat se postavením soudních rozhodnutí v systému pramenů mezinárodního práva veřejného. Výchozím bodem je zde čl. 38 Statutu Mezinárodního soudního dvora (dále jen „Statut MSD“), který zařazuje soudní rozhodnutí pouze mezi podpůrné prameny (čl. 38 odst. 1 písm. d) Statutu MSD), tj. prostředky k určování právních pravidel primárních. Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora (dále jen „MSD“) jsou závazná pouze *inter partes* (čl. 59 Statutu MSD), což formálně vylučuje jejich precedenční působení. Precedenční charakter svým rozhodnutím nepřikládá ani MSD.¹⁰ Na druhé straně MSD vlastní předchozí závěry důsledně zohledňuje (hovoří např. o ustálené judikatuře, na kterou navazuje),¹¹ současně však bere v potaz důvody, pro které by se měl od předchozí judikatury odchýlit.¹² Důvodem pro vybočení z kurzu předchozí rozhodovací praxe mohou být odlišné skutkové okolnosti, případně vývoj mezinárodního práva v dané oblasti.¹³ MSD tak formálně neuplatňuje doktrínu precedentů, ale dbá na konzistentnost vlastních rozhodnutí.¹⁴

Poněkud odlišná je situace v judikatuře *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů, což je dáno dvouinstančností mezinárodního trestního řízení. Zatímco v mezinárodním právu veřejném platí, že soudní rozhodnutí představují pouze podpůrný pramen práva, rozhodovací praxe *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů vykazuje trend směřující

⁷ Otázka, zda mají rozhodnutí ICTY precedenční povahu, byla před ICTY vyřešena až odvolacím rozhodnutím v kauze *Aleksovski* (viz dále) v roce 2000, tj. sedm let od zahájení činnosti tohoto tribunálu.

⁸ K historii čl. 21 Statutu MTS srovnej CARACCILOLO, Ida. *Applicable Law*. In: Flavia Lattanzi – William Schabas (eds) *Essays on the Rome Statute of the International Criminal Court*. Vol. 1. Ripa Fagnano Alto: Sirente, 1999, s. 211–232.

⁹ ACQUAVIVA, Guido – POCAR, Fausto. *Stare decisis*. In: *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. Vol. IX. Oxford: OUP, 2012, s. 472. Autoři encyklopedického hesla, naposledy aktualizovaného v listopadu 2007, uvádějí, že na analýzu v této oblasti je ještě příliš brzy. Po šesti letech je však situace odlišná.

¹⁰ *Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta), Application to Intervene, Judgment, I.C.J. Reports 1984, p. 26, § 42*. Citováno v GUILLAUME, Gilbert. *The Use of Precedents by International Judges and Arbitrators. Journal of International Dispute Settlement*. 2011, roč. 2, č. 1, s. 9.

¹¹ *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran, Judgment, I.C.J. Reports 1980, p. 18, § 33*.

¹² *Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria, Preliminary Objections, Judgment, I.C.J. Reports 1998, p. 292, § 28*. Citováno v Aquaviva, G., Meron, T.: op. cit. sub 9, s. 471.

¹³ Guillaume, G.: op. cit. sub 10, s. 11–12.

¹⁴ BROWNLIE, Ian. *Principles of Public International Law*. 7. vydání. Oxford: OUP, 2008, s. 21.

k pojmání soudních rozhodnutí jako pramenů práva, tj. precedentů. Otázka postavení vlastních soudních rozhodnutí byla poprvé komplexně řešena odvolacím senátem ICTY v kauze *Aleksovski*.¹⁵ ICTY ve svém rozsudku dospěl k závěru, že v zájmu zachování právní jistoty a předvídatelnosti soudních rozhodnutí by odvolací senát měl (*should*) následovat svá předchozí rozhodnutí, ale současně by mu mělo být umožněno se od nich odchýlit, jestliže je to z přesvědčivých důvodů v zájmu spravedlnosti.¹⁶

Odchýlení se od předchozí rozhodovací praxe není u odvolacího senátu ICTY jevem častým, dochází k němu spíše výjimečně – jako příklad lze uvést problematiku kumulativního odsouzení.¹⁷ Odklon od předchozích rozhodnutí musí být navíc náležitě odůvodněn. V nedávném rozhodnutí odvolacího senátu v kauze *Perišić* se ICTY zabýval otázkou, zda odpovědnost za napomáhání (*aiding and abetting*) vyžaduje prokázání prvku „zvláštního zaměření“ (*aided and abettor carries out acts specifically directed to assist*).¹⁸ Zatímco starší judikatura tento prvek vyžadovala (rozsudek odvolacího senátu v kauze *Tadić*), minimálně v jednom případě (*Mrkšić*) odvolací senát bez dalšího zdůvodnění judikoval, že zvláštní zaměření nepředstavuje znak odpovědnosti za napomáhání. V únoru 2013 ICTY tento rozpor vyřešil s tím, že rozsudek v kauze *Mrkšić* nepodává důkladnou analýzu důvodů vedoucích k odklonu od předchozí zavedené praxe, což je nutno vykládat tak, že odvolací senát odchýlení se od ustálené judikatury vůbec nezamýšlel a k závěru v kauze *Mrkšić* nemá být přihlíženo.¹⁹

V kauze *Aleksovski* ICTY dále uvedl, že rozhodnutí druhé instance jsou pro první instanci (*Trial Chamber*) závazná, což odůvodnil hierarchickou strukturou Tribunálu.²⁰ Uvedený argument dle ICTY vylučuje obdobnou vázanost rozhodnutí ve vztahu dvou senátů prvoinstančních.²¹ Lze shrnout, že rozhodnutí odvolacích senátů *ad hoc*

¹⁵ ICTY, *The Prosecutor v. Aleksovski* (IT-95-14/1-A), ACH, Judgment of 24 March 2000, §§ 92–115. Stanovisko odvolacího senátu se stalo součástí ustálené rozhodovací praxe ICTY. Dále jen „*Aleksovski*“.

¹⁶ *Ibid.*, § 107.

¹⁷ ICTY, *The Prosecutor v. Kordić and Čerkez* (IT-95-14/2-A), ACH, Judgment of 17 December 2004, § 1039–1040. Citováno v Aquaviva, G., Meron, T.: op. cit. sub 9, s. 472. Pro další příklady srovnací TRACOL, Xavier. The Precedent of Appeals Chambers Decisions in the International Criminal Tribunals. *Leiden Journal of International Law*. 2004, roč. 17, č. 1, s. 72–74.

¹⁸ ICTY, *The Prosecutor v. Perišić* (IT-04-81-A), ACH, Judgment of 28 February 2013, § 25.

¹⁹ *Ibid.*, § 34. Není bez zajímavosti, že judikatura jiného *ad hoc* mezinárodního trestního tribunálu, Zvláštního soudu pro Sierra Leone (dále jen „ZSSL“, v odkazu na judikaturu „SCSL“), prvek zvláštního zaměření u napomáhání nevyžaduje. Srovnaj SCSL, *The Prosecutor v. Taylor* (SCSL-03-01-A), ACH, Judgment, 26 September 2013, §§ 480–481. Uvedené svědčí o fragmentaci mezinárodního práva trestního. Srovnaj pozn. 21.

²⁰ *Aleksovski*, § 113. X. Tracol nicméně upozorňuje na příklady, kdy se první instance ICTY rozhodnutími odvolacího senátu neřídila. TRACOL, X.: op. cit. sub 17, s. 75 a n. Závaznost druhoinstančního rozhodnutí je dána nejenom ve stejné kauze, ale v jakékoliv kauze (u ICTY nebo ICTR) řešící stejnou nebo obdobnou právní otázku. Srovnaj ICTR, *The Prosecutor v. Ndindiliyimana et al.* (ICTR-00-56-T). TCH II, Judgement, 17 May 2011, §§ 1960–61. Na případ odkazuje ORIE, Alphons, M. M. *Stare Decisis in the ICTY Appeal System? Journal of International Criminal Justice*. 2012, roč. 10, č. 3, s. 644.

²¹ *Aleksovski*, § 114. Provázanost je ovšem ještě výraznější, neboť na rozhodnutí odvolací instance ICTY a ICTR odkazuje rovněž Statut Zvláštního soudu pro Sierra Leone (čl. 20 odst. 3 Statutu Zvláštního soudu pro Sierra Leone – dále jen „Statut ZSSL“), dle kterého se soudci odvolacího senátu ZSSL řídí rozhodnutími odvolacího senátu ICTY a ICTR. Ačkoliv Statut ZSSL hovoří pouze o odvolacích senátech, z judikatury ZSSL vyplývá, že rozhodnutími odvolacího senátu ICTY a ICTR se řídí rovněž první instance ZSSL. Srovnaj SCSL, *The Prosecutor v. Brima, Kamara and Kanu* (SCSL-04-16-T), TCH, Judgment, 20 June 2007, s. 196, pozn. 1269. Citováno v BORDA, Aldo Z. Precedent in International Criminal Courts and Tribunals. *Cambridge Journal of International and Comparative Law*. 2013, roč. 2, č. 2, s. 301. Výraz „řídí“ je však ZSSL vykládán poměrně volně, tj. ve smyslu odmítnutí precedenčního působení předchozích rozhodnutí ICTY nebo ICTR. Srovnaj SCSL, *The Prosecutor*

tribunálů jsou, navzdory případům, kdy se první instance vůči rozhodnutí druhé instance vymezila, pro senáty první instance závazná, mají precedenční povahu. Naproti tomu odvolací senát svými předchozími rozhodnutími formálně vzato vázán není, i když na předchozí judikaturu navazuje a odchyluje se od ní jen zřídka.²²

Postavení externích soudních rozhodnutí v systému pramenů práva aplikovaných *ad hoc* mezinárodními trestními tribunály bylo vymezeno rozsudkem projednacího senátu v kauze *Kupreškić*. Žalobce i obhajoba se ve svých argumentacích dovolávali řady rozhodnutí vynesených po 2. světové válce, čímž přiměli soudce k zodpovězení otázky, jaký význam by měl ICTY dávat rozhodnutím vyneseným např. norimberským nebo tokijským tribunálem, případně tribunály zřízenými na základě zákona č. 10 Spojenecké kontrolní rady (tzv. post-norimberské procesy), nebo v poslední řadě národními soudy? ICTY dospěl k závěru, že rozhodnutí vydaná jinými mezinárodními tribunály nepůsobí jako precedenty, respektive nepředstavují svébytný pramen mezinárodního práva trestního.²³ O precedentech je totiž možné hovořit pouze v hierarchicky uspořádaných systémech (např. výše zmíněná podřízenost projednacího senátů ICTY vůči senátu odvolacímu), nikoliv v jurisdikcích, které jsou zřízeny samostatně a nezávisle na ostatních systémech. ICTY, stejně jako ICTR, tak nejsou a ani nemohou být vázány rozhodnutími vynesenými v procesech realizovaných po 2. světové válce.

Starší judikatura však nezůstává zcela bez povšimnutí, i když je k ní přistupováno zcela v duchu výše zmíněného čl. 38 odst. 1 písm. d) Statutu MSD, dle kterého soudní rozhodnutí jako podpůrný pramen představuje prostředek určení pravidel primárních. Tribunál v kauze *Kupreškić* totiž dále uvedl, že předchozí soudní rozhodnutí může být odrazem obvyčejového mezinárodního práva, případě obecné zásady mezinárodního práva.²⁴ Řečeno jinak, starší rozhodnutí mohou ICTY (ICTR) přesvědčit, že poskytují správný výklad existujícího práva, na který je možno odkázat, kterým však tribunál není při zaujímání vlastního stanoviska vázán – vždy je nutno soudit podle primárních pravidel, nikoliv podle předcházejících případů (*non exemplis, sed legibus iudicandum est*).²⁵ Relevance předchozích soudních rozhodnutí navíc není vždy stejná. Závěry národních soudů jsou z hlediska indikace obsahu primárních mezinárodněprávních pravidel použitelné nejméně, respektive musí být podrobeny velmi pečlivému přezkumu, což je dáno faktem, že národní soudy aplikují primárně právo vnitrostátní, nikoliv právo mezinárodní.

v. Brima, Kamara and Kanu (SCSL-04-16-PT-046-I), TCH, Decision and Order on Defence Preliminary Motion on Defects in the Form of the Indictment, 1 April 2004, § 25. ZSSL uvedl: „[W]here the Trial Chamber finds that its analysis of a certain point or principles of law may differ from that of either the ICTY or ICTR, it shall base its decisions on its own reasoned analysis.“ Výše byla popsána fragmentace a nesoulad mezi rozhodnutími odvolacího senátu ICTY a ZSSL.

²² ICTY, *The Prosecutor v. Milošević* (IT-02-54-AR73.2), ACH, Decision on Admissibility of Prosecution Investigator's Evidence, 30 September 2002, § 38. Alespoň pod čarou je vhodné zmínit, že odvolací senát ICTY a odvolací senát ICTR formálně představují dva orgány, jsou nicméně složeny ze stejných soudců, což přispívá ke konzistentnosti judikatury obou *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů. Samostatnou otázkou je, zda jsou rozhodnutí odvolacího senátu ICTY závazná pro odvolací senát ICTR. Dle části nauky jsou rozhodnutí nezávazná – srovnej např. FARRELL, Norman. *ICTY and ICTR (Appellate Proceedings)*. In: Antonio Cassese (ed.) *The Oxford Companion to International Criminal Justice*. Oxford: OUP, 2009, s. 359. Dle jiných je tato otázka doposud nezodpovězená, explicitně neřešená – srovnej Tracol, X.: op. cit. sub. 17, s. 99–100.

²³ ICTY, *The Prosecutor v. Kupreškić* (IT-95-16-T), TCH, Judgment, 14 January 2000, § 540.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*

A contrario, závěry mezinárodních trestních tribunálů zřízených po 2. světové válce budou mít význam větší, nicméně stále ve výše uvedených limitech.²⁶

2. MTS A EXTERNÍ SOUDNÍ ROZHODNUTÍ

Již v době přijetí Statutu MTS se v odborné literatuře objevovaly názory, že by MTS mohl využít zkušeností svých předchůdců, zejména pak ICTY a ICTR.²⁷ Vzhledem k významu obou *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů pro rozvoj mezinárodního trestního práva a vzhledem k rozsahu jejich agendy proto nepřekvapí, že argumentace obhajoby i prokurátora v řízeních před MTS obsahují četné odkazy na judikaturu a praxi ICTY, ICTR, potažmo dalších tribunálů (např. ZSSL). Rozhodnutí *ad hoc* tribunálů konečně využívá i samotný MTS – ve smyslu přípravných, projednací i odvolacích senátů.²⁸ Je proto více než aktuální zabývat se postavením externích soudních rozhodnutí v systému práva aplikovatelného MTS.

Při pohledu na čl. 21 Statutu MTS je zřejmé, že externí soudní rozhodnutí nejsou v systému aplikovatelného práva explicitně zmíněna, což od počátku omezuje jejich použití. Platí, že rozhodnutí předchůdců MTS nejsou pro tento soud závazná, mezi MTS a *ad hoc* mezinárodními trestními tribunály neexistuje žádná institucionální vazba. Statut MTS neobsahuje pravidlo podobné čl. 20 odst. 3 Statutu ZSSL.²⁹ Předchozí soudní rozhodnutí mají před MTS obdobné postavení jako před ICTY nebo ICTR, tj. Soud je může využít jako zdroj inspirace při dohledávání normativního obsahu Statutu MTS (čl. 21 odst. 1 písm. a) Statutu MTS), případně zásad a pravidel mezinárodního práva (čl. 21 odst. 1 písm. b) Statutu MTS). Slovy soudce Kaula: „MTS neexistuje v autistické izolaci od vývoje v mezinárodním právu trestním.“³⁰ Z argumentace soudce Kaula by do jisté míry mohlo vyplývat, že soudním rozhodnutím je dáno slabší postavení než ve Statutu MSD. Zatímco Statut MSD hovoří o soudních rozhodnutích jako o prostředcích k určení obsahu pravidel primárních (mezinárodní smlouvy, mezinárodní obyčej, obecné zásady právní), soudce Kaul přiznává soudním rozhodnutím význam pouze pro účely určení obsahu pravidel sekundárních, tj. pravidel, která se použijí až v situaci, kdy jsou pravidla primární, v čele se Statutem MTS, mezerovitá. Z praxe MTS však vyplývá, že externí soudní rozhodnutí mohou být použita rovněž k interpretaci pramenů primárních (srovnej dále). V každém případě, formálně vzato, externí soudní rozhodnutí mají pro MTS omezenou hodnotu.³¹

Naznačenou metodologii dokládá např. rozhodnutí o potvrzení obvinění (*confirmation of charges*) v kauze *Lubanga*, kde se přípravný senát MTS zabýval klasifikací a definicí

²⁶ Ibid, 541.

²⁷ PEJIC, Jelena. The Tribunal and the ICC. Do Precedents Matter? *Albany Law Review*. 1997, roč. 60, č. 3, s. 841–860. Srovnej níže pozn. 6.

²⁸ ICC, *The Prosecutor v. Lubanga Dyilo* (ICC-01/04-01/06-2842), TCH I, Judgment pursuant to Article 74 of the Statute, 14 March 2012, § 533, § 603. Dále jen „*Lubanga*“.

²⁹ ICC, *Situation in the Republic of Kenya* (ICC-01/09-19-Corr), PTCH II, Decision Pursuant to Article 15 of the Rome Statute on the Authorization of an Investigation into the Situation in the Republic of Kenya, 31 March 2010, Dissenting Opinion of Judge Hans-Peter Kaul, § 29–30.

³⁰ Ibid, § 30.

³¹ Ibid.

ozbrojeného konfliktu v Ituri, což bylo podstatné pro naplnění skutkové podstaty odvodu či náboru dětí mladších patnácti let do ozbrojených sil státu nebo jejich využívání k aktivní účasti v nepřátelských akcích (čl. 8 odst. 2 písm. b) (xxvi) Statutu MTS). Senát konstatoval, že definice pojmu „ozbrojený konflikt“ není obsažena ani ve Statutu MTS, ani ve Znacích skutkových podstat. Následně senát s odkazem na čl. 21 odst. 1 písm. b) Statutu MTS provedl analýzu aplikovatelných mezinárodních smluv, zásad a pravidel mezinárodního práva, což jej přivedlo k seminálnímu rozhodnutí odvolacího senátu ICTY v kauze *Tadić*, ve kterém je podána široce akceptovaná definice ozbrojeného konfliktu mezinárodního i vnitrostátního.³² V prvoinstančním rozsudku ve stejné kauze pak projednávací senát MTS na přístup přípravného senátu bez dalšího navázal.³³ Na jiném místě, s odkazem na judikaturu ZSSL týkající se užití dětských vojáků, bylo konstatováno, že „judikatura ZSSL potenciálně pomáhá při interpretaci relevantních ustanovení Statutu MTS“.³⁴

V rozhodnutí o potvrzení obvinění v kauze *Ruto, Kosgey a Sang* týkající se situace v Keni se přípravný senát musel vypořádat s argumentací obhajoby, dle které prokurátorem navrhovaná forma odpovědnosti v podobě nepřímého spolupachatelství (*indirect co-perpetration*) není součástí obyčejového mezinárodního práva a jako taková byla odmítnuta odvolacím senátem ICTY (*Stakić*).³⁵ Přípravný senát při posouzení věci zopakoval teze vymezené výše: judikatura *ad hoc* tribunálů nepředstavuje samostatnou kategorii práva aplikovatelného před MTS, může být použita pouze pro dokreslení obsahu relevantních zásad a pravidel mezinárodního práva. Externí judikatura by navíc měla dokreslovat zásady a pravidla mezinárodního práva pouze tam, kde není možno použít Statut MTS.³⁶ Vzhledem k tomu, že však ze Statutu MTS institut nepřímého spolupachatelství vyplývá,³⁷ judikatura ICTY nebyla zohledněna ani v naznačeném podpůrném smyslu. MTS o případu *Stakić* výslovně hovoří jako o „dobrém příkladu potřeby nepřevádět kazuistiku *ad hoc* tribunálů mechanicky do systému [MTS]“.³⁸

Statut MTS představuje alfu a omegu právního rámce MTS. Odchyly od zavedené praxe mezinárodních tribunálů proto nejsou překvapivé, byl k nim dán pokyn již při tvorbě základacího dokumentu MTS. Dobrým příkladem je výslovné odmítnutí doktríny společného zločineckého podniku (*joint criminal enterprise*) hojně využívané u ICTY. V kauze *Lubanga* přípravný senát judikoval, že společný zločinecký podnik, jako forma spáchání zločinu podle mezinárodního práva, vycházel ze subjektivního přístupu zaměřeného na zavinění (*state of mind*) pachatele. Naproti tomu MTS použil jako formu

³² ICC, *The Prosecutor v. Lubanga Dyilo* (ICC-01/04-01/06-803), PTCH I, Decision on the confirmation of charges, 29 January 2007, § 208 a n. Dále jen „Lubanga potvrzení obvinění“.

³³ *Lubanga*, § 533.

³⁴ *Ibid.*, § 603.

³⁵ ICC, *The Prosecutor v. Ruto, Kosgey and Sang* (ICC-01/09-01/11-717), PTCH I, Decision on the confirmation of charges, 23 January 2012, § 288. Dále jen „*Ruto, Kosgey, Sang*“. Správně by však mělo být uvedeno, že odvolací senát ICTY v kauze *Stakić* odmítl odpovědnost v podobě spolupachatelství (*co-perpetration*), nikoliv nepřímého spolupachatelství, což je kombinovaná forma odpovědnosti. Nepřímé spolupachatelství, v rozhodovací praxi MTS hojně využívané, je však částí nauky i praxe kritizováno, jeho zakotvení ve Statutu MTS není zcela jednoznačné. Srovnej ICC, *The Prosecutor v. Chui* (ICC-01/04-02/12-4), TCH II, Judgment pursuant to Article 74 of the Statute. Concurring Opinion of Judge Christine Van Den Wyngaert, 18 December 2012, § 58 a n.

³⁶ *Ruto, Kosgey, Sang*, § 289.

³⁷ *Ibid.*, § 287.

³⁸ *Ibid.*, § 508.

odpovědnosti spolupachatelství, jež je předvídáno v čl. 25 odst. 3 písm. a) Statutu MTS, a které vychází z konceptu „kontroly nad zločinem“. Kontrola nad zločinem se projevuje tak, že podíl každého ze spolupachatelů na spáchání zločinu musí být zcela zásadní (*essential*), tj. každý ze spolupachatelů může nesplněním svého úkolu zmařit spáchání zločinu jako celku.³⁹

Externí soudní rozhodnutí jsou přejímána značně opatrně, vždy na základě pečlivé analýzy. Opatrný přístup se jednoznačně projevil v souvislosti s aplikací některých procesních institutů, které byly konzistentně využívány v rozhodovací praxi *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů. Již v roce 2005 prokurátor MTS reagoval stanoviskem (*position*) na rozhodnutí přípravného senátu o odstranění některých faktických informací (např. data, místa, povaha útoku) ze zatykáčeho rozkazu vůči obviněným ze situace v Ugandě (např. vůdce Armády božího odporu, Joseph Kony) a prostřednictvím připojeného podnětu (*motion*) se dovolával přehodnocení vyneseneho závěru. Argumentace prokurátora vycházela mj. z praxe *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů, která podobná podání umožňovala. Ve svém rozhodnutí přípravný senát nejdříve zanalyzoval relevantní ustanovení Statutu MTS a Jednacího a důkazního řádu. Dospěl k závěru, že žádný z dokumentů nestanoví opravný prostředek v podobě „podnětu k přehodnocení rozhodnutí“ (*motion for reconsideration of decision*). Senát poukázal na výslovně zmíněné opravné prostředky.⁴⁰ Vzhledem k nedostatku právního zakotvení v pramenech aplikovatelných před MTS byl procesní úkon prokurátora zamítnut. Odkaz na praxi a rozhodnutí *ad hoc* tribunálů byl jednoduše vyvrácen shrnutím metodologie čl. 21 Statutu MTS. Senát výslovně uvedl, že „právo a praxe *ad hoc* tribunálů [...] nemohou *per se* vytvářet dostatečný základ pro to, aby byly do procesního rámce Soudu importovány opravné prostředky, které nejsou zakotveny ve Statutu [MTS]“.⁴¹

Obdobně postupoval přípravný senát MTS v souvislosti s institutem tzv. přípravy svědků (*witness proofing*).⁴² Scénář je identický jako v předchozím případě, nicméně výsledek je zcela odlišný. Otázka přípravy svědků byla před MTS poprvé řešena přípravným senátem v případě *Lubanga* v roce 2006, následně projednáním senátem ve stejné kauze v roce 2007, a dále na stejné úrovni v kauzách *Katanga* (2009) a *Bemba* (2010).⁴³

³⁹ *Lubanga* potvrzení obvinění, § 347. Naproti tomu koncept společného zločineckého podniku vyžadoval pouze významné (*significant*), nikoliv zcela zásadní přispění. WIRTH, Steffen. *Committing liability in international criminal law*. In: Carsten Stahn – Göran Sluiter. *The Emerging Practice of the International Criminal Court*. Leiden: Martinus Nijhoff, 2009, s. 332.

⁴⁰ Např. čl. 15 odst. 5, čl. 19 odst. 10, čl. 61 odst. 8 Statutu MTS. Senát zvláště zdůraznil čl. 82 Statutu MTS, který reguluje odvolání proti jiným než konečným rozhodnutím (*interlocutory appeal*).

⁴¹ ICC, *Situation in Uganda* (ICC-02/04-01/05-60), PTCH II, Decision on the Prosecutor's Position on the Decision of Pre-Trial Chamber II To Redact Factual Descriptions of Crimes from the Warrants of Arrest, Motion for Reconsideration, and Motion for Clarification, 28 October 2005, § 19. Na případ odkazuje např. Schabas, W.: op. cit. sub 3, s. 397. Dále BITTI, Gilbert. *Article 21 of the Statute of the ICC and the treatment of sources of law in the jurisprudence of the ICC*. In: Carsten Stahn – Göran Sluiter. *The Emerging Practice of the International Criminal Court*. Leiden: Martinus Nijhoff, 2009, s. 297.

⁴² Příprava svědků spočívá v setkání svědka se stranou, která svědka povolala, krátce před podáním svědecké výpovědi. Cílem přípravy je prodiskutování svědecké výpovědi. Příklad (bez dalšího vývoje použití institutu v novější judikatuře MTS) uvádí Bitti, G.: op. cit. sub 41, s. 298–299.

⁴³ Pro komplexnější zhodnocení problematiky srovnaj Witnesses before the International Criminal Court. In: *Ibanet.org: IBA ICC Programme Reports* [online]. 2013. vyd. [cit. 2013-09-10]. Dostupné z: http://www.ibanet.org/Human_Rights_Institute/ICC_Outreach_Monitoring/ICC_IBA_Publications.aspx.

Ani v jednom případě nebyl institut přípravy svědků využit, a to primárně s poukazem na skutečnost, že není zakotven ve Statutu MTS. Argumentace prokurátora, který odkazoval na zavedenou praxi mezinárodních trestních tribunálů, byla opakovaně odmítána. Např. v rozhodnutí projednacího senátu v kauze *Lubanga* bylo zdůrazněno, po vzoru odůvodnění uváděných výše, že praxe mezinárodních *ad hoc* tribunálů nemá v žádném případě precedenční povahu a není pro MTS závazná.⁴⁴ MTS uvedl, že „ačkoliv nejsou všechny procesní otázky *ipso facto* vyloučeny z [působnosti] čl. 21 odst. 1 písm. b) Statutu MTS, senát má za to, že procesní pravidla a rozhodovací praxe *ad hoc* tribunálů není bez detailnější analýzy automaticky aplikovatelná před MTS“.⁴⁵ Senát následně odůvodnil, proč nebude brát praxi mezinárodních trestních tribunálů v potaz. Statut MTS totiž vytváří procesní rámec, který se podstatně odlišuje od rámce jeho předchůdců. Řízení před MTS je vystaveno na svébytných premisách, které se např. ve Statutu ICTY nebo Statutu ICTR nevyskytovaly – jedná se zejména o zajištění větší objektivity prokurátora MTS, který je povinen vyšetřovat okolnosti přitěžující i polehčující (čl. 54 Statutu MTS), nebo o zvýraznění postavení obětí (např. čl. 75 Statutu MTS).

Nedávná rozhodnutí však ustálený směr rozhodovací praxe MTS zcela přehodnotila. Projednací senát se shodl, že institut přípravy svědků implicitně vyplývá z čl. 64 Statutu MTS, který by měl být vykládán extenzivně. Slovy senátu: „mlčení [Statutu] o určité procesní otázce nutně neznamená, že je zakázaná“.⁴⁶ Senát následně odkázal na praxi *ad hoc* tribunálů, která přípravu svědků aprobovala, a to přes skutečnost, že jejichž zakládací dokumenty, shodně jako u MTS, tento institut výslovně neupravují. Projednací senát MTS uzavřel, že navzdory nezávazné povaze judikatury *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů je jejich závěr významný (*meaningful*) pro zhodnocení analogického ustanovení Statutu MTS.⁴⁷ Rozhodnutí projednacího senátu se odchyluje od předchozí rozhodovací praxe MTS (srovnej následující kapitolu o postavení interních rozhodnutí), podává extenzivní výklad Statutu MTS a, z hlediska sledovaného tématu nejdůležitěji, poskytuje značný prostor judikatuře *ad hoc* mezinárodních tribunálů.⁴⁸ Na výše uvedené metodologii to však nic nemění. I v posledně zmíněném případě MTS primárně vycházel ze znění, respektive výkladu Statutu MTS. Příklad přípravy svědků je možné použít spíše jako doklad nezávaznosti prvoinstančních rozhodnutí MTS.

Judikatura *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů může být vedle objasňování primárních a podpůrných pravidel uvedených v čl. 21 Statutu MTS využita i při řešení potenciálních normativních konfliktů mezi Statutem MTS a Znaky skutkových podstat zločinů. Ačkoliv případy rozporu mezi oběma dokumenty patrně nebudou příliš časté

⁴⁴ ICC, *The Prosecutor v. Lubanga Dyilo* (ICC-01/04-01/06-1049), TCH I, Decision Regarding the Practices Used to Prepare and Familiarise Witnesses for Giving Testimony at Trial, 30 November 2007, § 44.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ ICC, *The Prosecutor v. Ruto and Sang* (ICC-01/09-01/11-524), TCHV, Decision on Witness Preparation, 2 January 2013, § 27. Článek 64 odst. 3 písm. a) Statutu MTS stanoví: Po postoupení věci k hlavnímu líčení podle tohoto Statutu projednací senát, kterému byla věc přidělena: a) po poradě se stranami přijme opatření nezbytná k usnadnění spravedlivého a rychlého projednání věci.

⁴⁷ *Ibid.*, § 29.

⁴⁸ Obdobně *Lubanga*, § 603. Judikatura ICTY byla ve značné míře použita při výkladu čl. 28 Statutu MTS (odpovědnost nadřízeného), srovnej ICC, *The Prosecutor v. Bemba* (ICC-01/05-01/08-424), PTCH II, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, § 404 a n.

a jsou v konečném důsledku řešitelné odkazem na čl. 9 odst. 3 Statutu MTS, dle kterého musí být znaky skutkových podstat slučitelné se Statutem MTS, nelze je zcela vyloučit. Dokazují to rozhodnutí o zatýkáacím rozkazu vydaná přípravným senátem v kauze *Al-Bashir*.⁴⁹ Přípravný senát se v nich vůbec poprvé v historii MTS zabýval skutkovou podstatou zločinu genocidy, zejména souladem mezi definicí obsaženou v čl. 6 Statutu MTS a definicí obsaženou ve Znacích skutkových podstat zločinů, která přidává tzv. kontextuální element. Posledně zmíněný dokument stanoví, že genocida musí být spáchána „v rámci zjevného vzoru podobného protiprávního chování namířeného proti chráněné skupině, nebo protiprávního chování, které je svou podstatou schopné způsobit úplné nebo částečné zničení této skupiny“.⁵⁰ Definice genocidy, zakotvená v čl. 2 Úmluvy o předcházení a trestání zločinu genocidy, ve statutech *ad hoc* tribunálů a obyčejovém mezinárodním právu, s kontextuálním prvkem nepracuje, což bylo opakovaně potvrzeno i v rozsudcích ICTY a ICTR.⁵¹ Ačkoliv otázka prozatím není definitivně vyřešena, přípravný senát MTS dospěl v obou rozhodnutích o zatýkáacím rozkazu k závěru, že mezi čl. 6 Statutu MTS a definicí obsaženou ve Znacích skutkových podstat zločinů neexistuje „nesmiřitelný rozpor“.⁵² Přípravný senát vyložil obě definice jako souladné, k čemuž přispěla i judikatura *ad hoc* tribunálů.⁵³

Z předchozího výkladu vyplývají následující závěry: MTS ustáleně judikuje, že předchozí externí soudní rozhodnutí nejsou součástí systému práva aplikovatelného před MTS. Případný odklon od praxe *ad hoc* mezinárodních trestních orgánů, pakliže vychází ze znění Statutu MTS, je z formálního hlediska bezproblémový a jedině správný. Základním pramenem úpravy je pro MTS zřizovací dokument, tj. Statut MTS. Na druhé straně, vzhledem k tomu, že MTS neexistuje v „autistické izolaci“, může dát externí judikatuře prostor tím, že ji využije k odůvodnění vlastních závěrů, primárně spjatých, přinejmenším v obecné rovině, s relevantním ustanovením Statutu MTS. Bez existence alespoň implicitního mandátu ve Statutu MTS je však argumentace předchozí judikaturou *ad hoc* tribunálů nedostatečná. Jednoduše lze shrnout, že se MTS se starší judikaturou cizích jurisdikcí vypořádal obdobně jako ICTY (kauza *Kupreškić*). Přidanou hodnotou je možnost využití externí judikatury k řešení případných nesrovnalostí mezi zněním Statutu MTS a ostatními pravidly, která tvoří vrchol pyramidu práva aplikovatelného před MTS. I zde však externí judikatura normativní konflikt pouze vyvažuje, neboť řešení je primárně prosazováno vahou Statutu MTS, konkrétně jeho čl. 9 odst. 3. Platí, že rozhodnutí MTS,

⁴⁹ První rozhodnutí o zatýkáacím rozkazu bylo vydáno v roce 2009, kdy přípravný senát MTS dospěl k závěru, že v případě genocidy nebyl naplněn důkazní standard předvídaný čl. 58 Statutu MTS (důvodné podezření, že se osoba dopustila zločinu) a rozhodl o vydání zatýkáacího rozkazu pouze ve vztahu k válečným zločinům a zločinům proti lidskosti. Odvolací instance však označila prvoinstanční závěr za nesprávný a nařídila nové projednání věci. V roce 2010 bylo vydáno druhé rozhodnutí o zatýkáacím rozkazu, které se dle instrukcí odvolacího senátu týká zločinu genocidy. ICC, *The Prosecutor v. Al-Bashir* (ICC-02/05-01/09-94). PTCH I, Second Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest, 12 July 2010. Dále jen „*Al-Bashir II*“.

⁵⁰ *Al-Bashir I*, § 123.

⁵¹ *Ibid*, § 119. Srovnej např. ICTY, *The Prosecutor v. Krstić* (IT-98-33-A), ACH, Judgment, 19 April 2004, § 223–224. ICTY zde výslovně odkázal na definici obsaženou ve Znacích skutkových podstat zločinů MTS.

⁵² *Al-Bashir I*, § 128.

⁵³ *Ibid*, § 119. Autor článku zastává názor, že závěry přípravného senátu MTS lze vykládat souladně s předchozí judikaturou ICTY. Obdobně KREß, Claus. The Crime of Genocide and Contextual Element. *Journal of International Criminal Justice*. 2009, roč. 7, č. 2, s. 304–305. Opačný názor zastává W. Schabas – viz SCHABAS, W.: op. cit. sub 3, s. 397.

která neobsahují odkaz na judikaturu předchozích *ad hoc* tribunálů, jsou v současné době spíše výjimkou, současně však platí, že rozhodnutí předchůdců MTS nejsou pro tento soud v žádném případě závazná. Lze očekávat, že s nárůstem vlastní judikatury MTS budou odkazy na rozhodnutí cizích jurisdikcí pozvolna ubývat.

3. MTS A INTERNÍ SOUDNÍ ROZHODNUTÍ

Pozice interních soudních rozhodnutí v systému aplikovatelného práva je vymezena čl. 21 odst. 2 Statutu MTS, dle kterého může Soud použít právní zásady a pravidla, jak je vyložil ve svých předcházejících rozhodnutích. Permisivní, nikoliv obligatorní, povaha tohoto ustanovení naznačuje, že se precedenční působení předchozích rozhodnutí, jak bylo vymezeno výše ve vztahu k *ad hoc* mezinárodním trestním tribunálům v kauze *Aleksovski*, neuplatní. Na první pohled se tak zdá, že pozice interních soudních rozhodnutí bude před MTS ve srovnání s *ad hoc* tribunály odlišná. Struktura MTS se navíc výrazně odlišuje od struktury *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů. Vedle projednacích senátů (v současné době celkem šest) a odvolacího senátu zavedl Statut MTS instituci senátů přípravných (v současné době celkem dva). Pozornost je proto nutné věnovat jak vzájemnému vztahu přípravného a projednacího senátu, tak jejich vztahu k odvolací instanci.

Přípravný a projednací senát plní v řízení před MTS zcela odlišné funkce. Přípravný senát vystupuje v rámci první fáze řízení před MTS, tj. od oznámení situace nasvědčující spáchání zločinů spadajících do jurisdikce MTS, až do okamžiku potvrzení obvinění. Přípravný senát dává mj. souhlas k vyšetřování (*investigation*) po předběžném zkoumání (*preliminary investigation*) zahájeném z podnětu prokurátora, plní úkoly v souvislosti s neopakovatelnými vyšetřovacími úkony, po zahájení vyšetřování vydává zatýkácí rozkaz nebo předvolání a zejména rozhoduje o potvrzení obvinění.⁵⁴ Naproti tomu projednací senát plní funkce v souvislosti s hlavním líčením.⁵⁵ Odlišné pravomoci tak odůvodňují závěr, že mezi oběma senáty „neexistuje žádná hierarchie“,⁵⁶ ve smyslu podřízenosti přípravného senátu. Projednací senát nebyl nadán pravomocí přezkoumávat rozhodnutí projednacího senátu, neboť nevystupuje jako odvolací instance. Obecně platí, že projednací senát závěry přípravného senátu vázán není – provádí vlastní hodnocení přijatelnosti a významu důkazů, rozhoduje v procesních otázkách (např. příprava svědků nebo účast obětí v řízení), a to zcela nezávisle na závěrech, které v tomto směru učinil ve stejné kauze přípravný senát.⁵⁷ Výjimku představuje rozhodnutí, kterým je ukončena

⁵⁴ Srovnej čl. 15 odst. 3, čl. 53, čl. 56, čl. 58, čl. 61 Statutu MTS.

⁵⁵ Srovnej čl. 62–76 Statutu MTS.

⁵⁶ ICC, *The Prosecutor v. Lubanga Dyilo* (ICC-01/04-01/06-1084), TCH I, Decision on the status before the Trial Chamber of the evidence heard by the Pre-Trial Chamber and the decisions of the Pre-Trial Chamber in trial proceedings, and the manner in which evidence shall be submitted, 13 December 2007, § 43. Dále jen „Lubanga – status důkazů a rozhodnutí“.

⁵⁷ ICC, *The Prosecutor v. Lubanga Dyilo* (ICC-01/04-01/06-953). Prosecution's submission regarding the subjects that require early determination; status of the evidence heard by the Pre-Trial Chamber; status of decisions of the Pre-Trial Chamber; and manner in which evidence shall be submitted, 12 September 2007, § 9. V těchto otázkách panovala shoda, obdobně se k problematice vyjádřila obhajoba. Lze odkázat na čl. 74 odst. 2 Statutu MTS, dle kterého Soud (projednací senát MTS) při rozhodování přihlíží jen k těm důkazům, které byly provedeny a projednány v hlavním líčení. Je však nutné zmínit, že projednací senát si v kauze *Lubanga* nastavil

přípravná fáze řízení před MTS, tj. rozhodnutí o potvrzení obvinění, jež je pro projednací senát závazné.

V rozhodnutí o potvrzení obvinění je vymezen předmět celého řízení, který může být změněn pouze změnou obvinění (čl. 61 odst. 9 Statutu MTS).⁵⁸ Meritorní rozhodnutí projednacího senátu nesmí překročit rámec skutečností a okolností uvedených v obvinění a jeho změnách (čl. 74 odst. 2 Statutu MTS). K aplikaci uvedeného ustanovení došlo v kauze *Lubanga*. Přípravný senát potvrdil obvinění ve vztahu ke zločinu odvodu a náboru dětí mladších patnácti let do ozbrojených sil, v průběhu výsledků svědků v hlavním líčení však vyšlo najevo, že se dětské vojáky stali rovněž oběti sexuálních zločinů.⁵⁹ Projednací senát v reakci na svědecké výpovědi následně oznámil, že hodlá změnit právní posouzení skutečností tak, aby nově zahrnovaly i sexuální zločiny. Postup (rozhodnutí) projednacího senátu byl z podnětu obhajoby i prokurátora přezkoumán v rámci odvolacího řízení, ve kterém byl konstatován jeho nesoulad s čl. 74 odst. 2 Statutu MTS. Odvolací senát uvedl, že jedinou možností, jak do řízení zahrnout sexuální zločiny, jako skutečnosti, které nebyly popsány v rozhodnutí o obvinění, předjímá zmíněný čl. 61 odst. 9 Statutu MTS vyžadující součinnost prokurátora a přípravného senátu.⁶⁰

Termín „skutečnosti a okolnosti uvedené v obvinění“ obsažený v čl. 74 odst. 2 Statutu MTS však nezahrnuje právní kvalifikaci protiprávního chování, ať už se týká skutkové podstaty zločinu podle mezinárodního práva nebo formy odpovědnosti. Projednací senát se tak může odchýlit od závěrů přípravného senátu a změnit např. formu odpovědnosti, vždy však musí vycházet ze skutečností, které byly prezentovány v přípravném řízení. Vnitřní předpisy MTS, přijaté na základě čl. 52 Statutu MTS, uvedené pravidlo formulují explicitně.⁶¹ Odchýlení se projednacího senátu od právní kvalifikace učiněné přípravným senátem je možno argumentačně opřít rovněž o čl. 21 odst. 2 Statutu MTS.

Toto ustanovení (čl. 21 odst. 2 Statutu MTS), jak již bylo řečeno výše, poskytuje senátům při aplikaci předchozí judikatury značný manévrovací prostor. Přípravné i projednací senáty (postavení odvolacího senátu bude popsáno níže) se mohou od předchozích rozhodnutí bez dalšího odchýlit. Dobrým příkladem je zmíněný institut přípravy svědků. Do roku 2012 přípravné i projednací senáty v kauzách *Lubanga*, *Katanga* a *Bemba* opakovaně přípravu svědků neumožnily. V roce 2012 pátý projednací senát dospěl k závěru, že ve dvou jím řešených případech (*Ruto a Sang*, *Muthaura a Kenyatta*) příprava svědků umožněna bude.⁶² Ani závěr pátého projednacího senátu však není zárukou, že bude institut přípravy svědků používán v judikatuře přípravných a projednacího senátů i v dalších případech. Na druhé straně dosavadní praxe MTS odhaluje, že senáty na předchozí

poměrně přísný standard, dle kterého bude přistupovat k závěrům přípravného senátu, když uvedl: „[P]rojednací senát by měl rozhodnutí přípravného senátu narušit jen tehdy, pokud je to nezbytné.“ Srovnej *Lubanga* – status důkazů a rozhodnutí, § 6. Uvedené svědčí o snaze zachovat konzistentnost soudních rozhodnutí.

⁵⁸ Rozhodnutí o potvrzení obvinění stanoví parametry přezkumu realizovaného v hlavním líčení. *Ibid.*, § 10.

⁵⁹ Na příklad odkazuje NERLICH, Volker. *The Confirmation of Charges Procedure at the International Criminal Court. Advance or Failure? Journal of International Criminal Justice*. 2012, roč. 10, č. 5, s. 1348–1349.

⁶⁰ ICC, *The Prosecutor v. Lubanga Dyilo* (ICC-01/04-01/06-2205), ACH, Judgment on the appeals of Mr Lubanga Dyilo and the Prosecutor against the Decision of Trial Chamber I of 14 July 2009 entitled „Decision giving notice to the parties and participants that the legal characterisation of the facts may be subject to change in accordance with Regulation 55(2) of the Regulations of the Court“, 8 December 2009, §§ 93–94.

⁶¹ Regulations of the Court (ICC-BD/01-01-04), Regulation 55.

⁶² Srovnej pozn. 46.

judikaturu často navazují. Činí tak mnohdy s odkazem na čl. 21 odst. 2 Statutu MTS, čímž dávají najevo, že předchozí judikaturu nepoužívají z titulu právní povinnosti.⁶³ Jinde je vazba na předchozí judikaturu devotní, odhalující naprosté ztotožnění se s interpretací dané problematiky dříve provedenou přípravným, respektive projednacím senátem.⁶⁴ Ani zde však nelze hovořit o precedenčním působení starší judikatury. Interní soudní rozhodnutí týkající se stejné nebo obdobné věci jsou použita pro posílení vlastní argumentace, případně plní roli interpretační zkratky. Obdobnou roli příznává prvoinstančním rozhodnutím i ICTY a ICTR. Zbývá posoudit postavení rozhodnutí odvolacích.

U odvolacích rozhodnutí je možné rozlišit závaznost *inter partes* a *erga omnes*. První varianta se týká postavení rozhodnutí odvolacího senátu v rámci jednoho případu. Zde jsou rozhodnutí odvolací instance bezesporu závazná, což obecně vyplývá z práva na spravedlivý proces, které zajišťuje nápravu vad v řízení, případně nápravu skutkových a právních vad spjatých s prvoinstančním rozhodnutím. Statut MTS (čl. 81 a 82) rozlišuje mezi odvoláním proti rozhodnutím meritorním (rozhodnutí o vině a trestu) a odvoláním proti ostatním rozhodnutím. V obou případech platí, že odvolací senát může prvoinstanční rozhodnutí potvrdit, změnit, či zrušit, nebo nařídit nové projednání věci jiným nebo stejným senátem. Závěrem odvolacího senátu se senát přípravný nebo projednací musí řídit. Jako příklad lze uvést vydání zatýkacího rozkazu proti soudánskému prezidentovi Al-Bashirovi. Jak již bylo popsáno výše, první rozhodnutí o zatýkacím rozkazu bylo napadeno odvoláním prokurátora, který ve vztahu ke zločinu genocidy namítal existenci právní vady spočívající v nesprávné interpretaci důkazního standardu předvídaného čl. 58 Statutu MTS. Odvolací senát se s tvrzením prokurátora ztotožnil, napadené rozhodnutí v části týkající se zločinu genocidy zrušil a vrátil jej původnímu přípravnému senátu k novému projednání. V následném rozhodnutí přípravný senát uvedl, že „hned v úvodu musí být stanoveno, že klíčové výroky odvolacího rozhodnutí jsou pro senát v tomto případě závazné a vymezují rámec předkládaného rozhodnutí“.⁶⁵

Kontroverznější je otázka, zda jsou rozhodnutí odvolacího senátu pro prvoinstanční senáty závazná ve všech dalších případech, tj. zda plní roli precedentu se závazností *erga omnes*. Z čl. 21 odst. 2 Statutu MTS plyne, že rozhodnutím odvolacího senátu není dáván větší význam než rozhodnutím prvoinstančním, zakládací dokument MTS povšechně stanoví, že Soud může použít právní zásady a pravidla, jak je vyložil ve svých předchozích rozhodnutích. Nedostatek explicitního pravidla v primárních pramenech doposud nebyl zacelen ani kreativním přístupem MTS, jehož rozhodovací praxe prozatím nepracuje s rozhodnutím, jež by plnilo obdobnou funkci jako výše zmíněný rozsudek v kauze *Aleksovski*. Zájem na předvídatelnosti a stálosti judikatury však na MTS klade obdobné požadavky jako na *ad hoc* mezinárodní trestní tribunály, přijetí modelu á la *Aleksovski* tak do budoucna není zcela vyloučeno. Schabas ve svém komentáři Statutu MTS dále poukazuje na skutečnost, že doposud nebylo vydáno rozhodnutí, v rámci kterého by se

⁶³ ICC, *Situation in the Democratic Republic of Congo* (ICC-01/04-535), Judge Anita Ušacka, Decision on the OPCD's request for leave to appeal the 3 July 2008 decision on applications for participation, 4 September 2008, § 20.

⁶⁴ ICC, *The Prosecutor v. Kony, Otti, Odhiambo and Ongwen* (ICC-02/04-01/05-252), PTCH II, Decision on victims' applications for participation a/0010/06, a/0064/06 to a/0070/06, a/0081/06 to a/0104/06 and a/0111/06 to a/0127/06, 10 August 2007, § 5.

⁶⁵ *Al-Bashir II*, § 1. V originále je uvedeno: „It must be established at the outset that the key findings of the Appeals Decision are binding on the Chamber in this case and determine the scope of the present decision.“

přípravné nebo projednací senáty od judikatury odvolacího senátu odchýlily, což předkládá jako argument svědčící o závaznosti rozhodnutí odvolacího senátu.⁶⁶ Na tomto stavu se dle znalostí autora článku nic nezměnilo ani do října 2013.

Odvolací senát MTS sice doposud nevydal rozhodnutí, ve kterém by se komplexně zabýval postavením interních soudních rozhodnutí v systému práva aplikovatelného MTS, prakticky však sleduje stejnou linii, ke které se přihlásil ICTY v kauze *Aleksovski*. Odvolací senát MTS např. ustáleně judikuje, že se od své předchozí judikatury může odchýlit, jestliže k tomu bude mít pádné důvody (výslovně totéž uvedl i ICTY).⁶⁷ Argumentace odvolacího senátu naznačuje, že základním předpokladem je návaznost (tj. nikoliv formálně právní závaznost) na předchozí závěry, odchýlení se od nastaveného kurzu nastupuje až tehdy, jsou-li pro to adekvátní důvody. Dle znalostí autora článku se odvolací senát od svých předchozích závěrů doposud neodchýlil. Závěry odvolacího senátu tak svým významem přesahují hranice případu, ve kterém byly vydány. Lze shrnout, že praxe MTS je co do používání předchozích interních rozhodnutí obdobná jako praxe *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů, byť zde chybí výslovná regulace, ať už na úrovni primárních pramenů, nebo vlastní judikatury.

ZÁVĚR

Pozice soudních rozhodnutí v systému použitelného práva MTS je v rozhodovací praxi tohoto soudního orgánu vymežována jednotně. Ve vztahu k externím rozhodnutím, tj. rozhodnutím vydaným předchůdci MTS, platí, že závěry vydanými v rámci jiných jurisdikcí není MTS vázán. Zejména rozhodnutí ICTY a ICTR však jsou často využívána k objasňování obsahu primárních či podpůrných pramenů práva aplikovatelných před MTS. Přidanou hodnotou je možnost využití externí judikatury k odůvodnění případných nesrovnalostí mezi zněním Statutu MTS a ostatními pravidly, která tvoří vrchol pyramidy práva aplikovatelného před MTS. Z praxe MTS plyne, že předchozí externí rozhodnutí jsou podrobována detailní analýze, nejsou používána automaticky či nekriticky. MTS vždy v souladu s čl. 21 Statutu MTS dbá na to, aby bylo použité pravidlo zakotveno

⁶⁶ SCHABAS, W., op. cit. sub 3, s. 396. Komentář byl vydán v roce 2010.

⁶⁷ Jako příklad lze uvést otázku účasti obětí na odvolacím řízení. V kauze *Bemba* se právní zástupce dovolával přehodnocení dosavadního ustáleného přístupu, což odvolací senát odmítl s poukazem, že pro změnu judikatury nenalezl žádné přesvědčivé důvody („The Appeals Chamber declines to do so, as it does not find any convincing reasons to depart from its previous jurisprudence.“) Srovnej ICC, *The Prosecutor v. Bemba* (ICC-01/05-01/08-566). ACH, Reasons for the „Decision on the Participation of Victims in the Appeal against the ‘Decision on the Interim Release of Jean-Pierre Bemba Gombo and Convening Hearings with the Kingdom of Belgium, the Republic of Portugal, the Republic of France, the Federal Republic of Germany, the Italian Republic, and the Republic of South Africa’“, 20 October 2009, § 16. Za zmínku stojí rovněž stanovisko prokurátora, ve kterém výslovně odkázal na rozsudek odvolacího senátu ICTY v kauze *Aleksovski*. Prokurátor uvedl, že by se odvolací senát MTS měl po vzoru ICTY od předchozích rozhodnutí odchýlit jen tam, kde je to podloženo pádnými důvody v zájmu spravedlnosti. Stanovisko prokurátora je následující: „While not binding on this Court, the Prosecution considers that the Aleksovski approach to previous case-law emanating from the Appeals Chamber is sound and fosters legal certainty in proceedings before the Court.“ ICC, *The Prosecutor v. Gbagbo* (ICC-02/11-01/11-251), ACH, Response to the Lauren Gbagbo’s Appeal against the „Decision on the ‚Corrigendum of the challenge to the jurisdiction of the International Criminal Court on the basis of articles 12(3), 19(2), 21(3), 55 and 59 of the Rome Statute filed by the Defence for President Gbagbo‘ (ICC-02/11-01/11-212)“, 28 September 2012, § 88.

ve Statutu MTS, případně v jiném primárním, nebo i podpůrném zdroji. Počáteční období činnosti MTS tak napovídá, že bohaté zkušenosti *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů prezentované v nepřehledném množství soudních rozhodnutí budou mít před MTS poměrně omezené využití. Lze shrnout, že MTS přistupuje k externí judikatuře obdobně jako jeho předchůdci.

Co se týče postavení interních soudních rozhodnutí, i zde platí, že MTS kopíruje přístup *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů. Ačkoliv doposud nebylo vydáno rozhodnutí, které by pro MTS mělo obdobný význam jaký má pro ICTY rozsudek odvolacího senátu v kauze *Aleksovski*, dosavadních osm let rozhodovací činnosti naznačuje, že se v rámci MTS ve vztahu k postavení interních rozhodnutí uplatňují stejné principy. Praxe MTS doposud nezná případ, ve kterém by rozhodnutí odvolacího senátu nebylo přípravnými a projednacími senáty respektováno. Skutečnost, že se prvoinstanční senáty od rozhodnutí druhé instance dlouhodobě neodchylují, svědčí pro argument, že jsou rozhodnutí odvolacího senátu fakticky závazná. Je však nutné doporučit, aby judikatura MTS po vzoru právních předchůdců v této oblasti rozpracovala komplexnější metodologii. Z rešerše rozhodovací praxe MTS dále vyplývá, že se odvolací senát MTS, obdobně jako u *ad hoc* mezinárodních trestních tribunálů, od své předchozí judikatury může odchýlit, ale s ohledem na zachování předvídatelnosti a konstantnosti rozhodování tak učiní jen v situacích, kdy k tomu bude mít adekvátní pádný důvod. Takový důvod však odvolací senát MTS, navzdory požadavkům a argumentům stran řízení, prozatím neměl.

JUDr. Ondřej Svaček, Ph.D., LL.M.

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Ondřej Svaček

Status of Judicial Decisions in the System of Applicable Law before the International Criminal Court

Abstract: Present article deals with the position of judicial decisions within the system of applicable law before the International Criminal Court. In introductory part, the focus is given to status of judicial decisions within the system of sources of public international law, and position of judicial decision in the case-law of *ad hoc* international criminal tribunals. The article deals with issue, whether rich decision-making practice of older *ad hoc* international criminal tribunals is relevant for the International Criminal Court (International Criminal Court and external judicial decisions), and issue, whether the International Criminal Court is bound by its previous rulings (International Criminal Court and internal judicial decisions). Author comes to the conclusion that the International Criminal Court approaches external and internal judicial decisions similarly as *ad hoc* international criminal tribunals. In spite of persisting lack of complex and authoritative assessment by the International Criminal Court's appeals chamber, these issues have been solved coincidentally. Through the analyzed issues, the article observes still-growing case-law of the International Criminal Court, which is for the time being rather neglected in the Czech scholarly literature.

Key words: International Criminal Court, applicable law, internal and external judicial decisions, precedents